

Korga Iwona

Instytut Józefa Piłsudskiego w Ameryce jest organizacją użytku publicznego, znanym na całym świecie centrum badań historii Polski, zarejestrowaną w stanie Nowy Jork. Od ponad siedemdziesięciu lat zajmuje się ochroną polskiego dziedzictwa narodowego w Stanach Zjednoczonych i odgrywa niezwykle ważną rolę w kształtowaniu wizerunku Polski w USA.

Instytut Józefa Piłsudskiego w Ameryce powstał 4 lipca 1943 roku w Nowym Jorku z inicjatywy wybitnych Amerykanów polskiego pochodzenia i emigrantów wojennych z Polski. Wśród założycieli byli działacze polonijni: Franciszek Januszewski – wydawca „Dziennika Polskiego” w Detroit, Maksymilian Węgrzynek – wydawca „Nowego Świata” w Nowym Jorku i Lucjan Kupferwasser z Chicago oraz polscy uchodźcy wojenni, którzy w II Rzeczypospolitej zajmowali ważne stanowiska państwowe i byli najbliższymi współpracownikami Józefa Piłsudskiego. W tej ostatniej grupie byli trzej ministrowie II Rzeczypospolitej: Wacław Jędrzejewicz – minister wyznań religijnych i oświecenia publicznego, Ignacy Matuszewski - minister skarbu oraz Henryk Floyar-Rajchman – minister przemysłu i handlu. Zamysłem twórców Instytutu było stworzenie organizacji będącej kontynuacją założonego w Warszawie w 1923 roku Instytutu Badań Najnowszej Historii Polski, nazwanego po śmierci Józefa Piłsudskiego jego imieniem.

Mysłą przewodnią Instytutu są działania zgodne z ideami niepodległościowymi Marszałka. Początki były bardzo skromne: garstka ludzi i niewielkie fundusze. Podstawowe znaczenie miał jednak program działania i wizja jego twórców. Od samego początku istnienia, misją Instytutu było i jest gromadzenie, przechowywanie oraz konserwacja dokumentów i materiałów historycznych dotyczących Polski i Polonii, a następnie udostępnianie tych zbiorów badaczom, wspieranie i prowadzenie badań z dziedziny współczesnej historii Polski i Polonii, popularyzowanie historii i kultury polskiej oraz edukacja młodzieży polonijnej.

Od roku 1943 do 1948 we władzach Instytutu przeważali politycy i wojskowi, którzy służyli pod rozkazami Józefa Piłsudskiego i piastowali ważne stanowiska rządowe w II RP. Pierwszymi członkami honorowymi Instytutu zostali: generał Kazimierz Sosnkowski i Aleksandra Piłsudska, żona Marszałka. Był to okres walki o przetrwanie. Było ono możliwe głównie dzięki założycielom, kolejnym prezesom,

dyrektorom i wolontariuszom, którzy ofiarowali Instytutowi swój czas, pracę i niejednokrotnie fundusze. Dzięki aktywności i ofiarności Polonii, Instytut powiększał swoje zbiory, które były zabezpieczane i udostępniane. Odbywały się wystawy, zjazdy i odczyty naukowe, ukazywały się publikacje o charakterze źródłowym i wspomnienia znanych postaci z życia politycznego. Wspólnie z Instytutem Piłsudskiego w Londynie zaczęto wydawać rocznik "Niepodległość". W następnych latach rozwijała się praca naukowa, działalność publikacyjna, porządkowanie pozyskiwanych materiałów archiwalnych i nawiązywanie kontaktów z instytucjami amerykańskimi. W tym czasie większość najważniejszych archiwaliów została zmikrofilmowana.

Kolejny okres związany jest ze zmianami w Polsce po 1980 roku, powstaniem „Solidarności” i emigracją stanu wojennego. Dzięki pomocy finansowej z Fundacji Alfreda Jurzykowskiego, Instytut mógł przydzielać stypendia dla historyków i działaczy z Polski. Do Nowego Jorku przybywała ogromna liczba młodych emigrantów z Polski. Dla nich, w latach 1981-82, prof. Wacław Jędrzejewicz wygłosił w Instytucie serię wykładów z historii Polski okresu dwudziestolecia. Dzięki zmianom zaistniałym w Polsce po 1989 roku powstała możliwość podjęcia współpracy z instytucjami rządowymi, archiwalnymi i bibliotecznymi w Polsce. Instytut odwiedzali członkowie Rządu III RP. Odbywały się konferencje, aukcje dzieł sztuki, prelekcje znanych polskich dziennikarzy, pisarzy, polityków i naukowców, wydawano książki.

Okres po 2001 r. charakteryzuje się wzmożoną pracą nad modernizacją archiwów, biblioteki i zbiorów muzealnych. Do Instytutu przyjeżdżali archiwiści z Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych i bibliotekarze z Biblioteki Narodowej a od 2010 r. z Instytutu Pamięci Narodowej, co znacznie przyspieszyło opracowywanie i katalogowanie zasobów

Instytut posiada jeden z największych na terenie Ameryki zbiorów archiwalnych dotyczących Polski (ponad milion dokumentów), bibliotekę (ponad dwadzieścia tysięcy książek), ogromny zbiór prasy, a także obrazy i rzeźby polskich mistrzów, medale, odznaczenia, mapy, fotografie, zbiory numizmatyczne, filatelistyczne, mundury i pamiątki historyczne. Są one skatalogowane i odpowiednio zabezpieczone. Wszystkie obiekty są darowiznami od osób, dla których Instytut stanowił gwarancję właściwej opieki nad cennymi pamiątkami. Ten unikatowy zasób archiwalny przyciąga licznych badaczy: profesorów, studentów, doktorantów, którzy znajdują tu materiały do publikacji, książek, prac

magisterskich i rozpraw naukowych oraz ślady swoich przodków.

Od lat Instytut Piłsudskiego w Ameryce jest placówką promieniującą polskością, otwartą dla ludzi ciekawych Polski i jej kultury. Rocznie organizuje w swojej siedzibie około 30 wydarzeń otwartych dla publiczności, w których uczestniczy około 2000 osób. Są to głównie obchody polskich rocznic narodowych, pokazy filmów dokumentalnych, spotkania z autorami ciekawych książek o tematyce historycznej, warsztaty edukacyjne poświęcone najnowszej historii Polski i lekcje historii dla dzieci i młodzieży polonijnej z wykorzystaniem oryginalnych eksponatów i dokumentów. Dla najmłodszych prowadzone są warsztaty związane z polskimi tradycjami świątecznymi. Instytut angażuje się we współpracę z amerykańskimi szkołami publicznymi, prowadząc lekcje historii Polski w języku polskim i angielskim.

Od dziesięciu lat w Instytucie jest realizowany projekt digitalizacji zbiorów, biorą w nim udział wolontariusze, pracownicy Instytutu oraz pracownicy z Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych i Instytutu Pamięci Narodowej. Program ten jest finansowany przez Polonię, granty MSZ RP, MKiDN, oraz Senat RP. Obecnie udostępnionych jest osiem kolekcji, między innymi archiwum Józefa Piłsudskiego i Adiutantura Generalna Naczelnego Wodza oraz kolekcje Powstań Śląskich. Opracowane zbiory są dostępne na stronie Instytutu: www.pilsudski.org. Z materiałów korzystają badacze z Polski, USA i innych krajów świata, rocznie około 190 tysięcy odsłon.

Obecnie Instytut Józefa Piłsudskiego w Ameryce jest nowoczesną placówką archiwalno-naukową, pełniącą funkcję centrum kultury polskiej w Nowym Jorku. Od 2015 r. mieści się w polskiej dzielnicy Greenpoint, co sprzyja zwiększeniu zainteresowania działalnością Instytutu wśród społeczności polonijnej i anglojęzycznej. Bieżąca działalność placówki i bogate zbiory sprawiają, że jest ona żywą skarbnicą wiedzy o Polsce i Polonii amerykańskiej. Jednak Instytut to nie tylko kolekcje i pamiątki historyczne, to także wyjątkowi ludzie – społecznicy i patrioci, wychowujący kolejne pokolenia Polaków urodzonych na emigracji na ambasadorów kraju swoich przodków.

Instytut Józefa Piłsudskiego w Ameryce

138 Greenpoint Ave., Brooklyn, NY 11222

www.pilsudski.org